

М. С. Горбачевтун болгаш Ф. Миттеранның кады кылган парлалга конференциязы

висти кишер арганы бээр айтыргыларны бодол көөрүлүп болур ийик. Ол дээрде эенчиг идея-дыр. Ол чоң үзгүндө тайбын идея кылдыныпалып болур турган, кандай-бир кыжирлер өскө күдү көдүрүп турар болу. Бистин ол сапалымысты талдарыныга боттугү гээшккиннер бар деп. Би сасциналистеривис менээ чулаи.

Бистин чугазалжынышкы
рыястын түннелдери нийт
биле чугте таарымчалыг
харын-даа дыка эки бол-
деп чугазалап болур ийик
Од түннелдер совет бол-
француз улустарнын
ажыктарына, Европанын
гаш делегейин айыл чор-
руунун калбак эрге-ажы-
рынга бараан болур.

ле хүлээп алганы дээш, би чуртувусаа болгаш бүгү оюу луска хамаарынштыр алср лээн чаагай ёзу-биле көрүп күн болгаш хүндүткел Президент Ф. Миттеррай Францияны чазаанга, п тинктиг болгаш хөй-и ажилдакчыларынга, бр-х де ужурашканыыс эр-х жей бүгү французтарга ө

М. С. Горбачев бол
Ф. Миттеран корреспондент
лериң хэй санныг айтыры
мыга түннелинде харым

В. И. ЛЕНИНИНҢ МУЗЕЙ-КВАРТИРАЗЫНГА ЧОРААНЫ

М. С. Горбачев В. И. Ленинни Францияга амыдылымын болгаш ажал-чору газынын дугайын кертү туур, чурукчу П. Белоу туу графигин ажалын, гааларын, 1909—1911 дәрда Ленинни чүүдө парлаан «Социал-демократиялык» партиясынын

[illegible]

СЭКП ТГ-ийн Чингине
кретары көрүхчүлөр дом
ичиыча деп бижикон: «М
Роз кудумчулдула мүз
кордугуз, бистин шу
вустун оон өөрөкөл өл
ганымыс, өөрөтин турары
болгаш өөрөкөиринис биске
тин кижи— Владимир Из
Ленинин дугаймыла ту
каалды каммыс-бале каал
лал турар французтар
руп четтиришкеники сест
сагаш сесткиди хайны
рып келир-дир».

Советтер амыдыралы

МАССА ЧОННУҢ ҮНҮН ДЫҢНАП...

кайлап берип турар. Ону
рыгалап турар. Херек кы-
алган көөргө чагылган кы-
да онза кылдыган кы-
чуларчу чок. Чаа-ча
шөвлөр туттунган бе а
чкы болза кыску чүве чок
ны. Ону сонгаар айттын
жеткелерин ээср чала-ба
лечечелерин алмырайла
комалан негеттерин турар а
ынн ол салалыган чутала-ба
Санаа бергенир шак мин
илеткен чок сессияны ра-
га бир дугаар практиканы
эрттири турарын чуту-
нп, чокон сонгаар сессия-
ны чыгарып башалдыры
дастап эрттирип чыгарып
тарынын башалдыгы сус-
лен, чутуздугун чутала-ба
нар.

Шак миндыл илеткен
сессияны райнага бир дуга

Энэ тагшиттарын-биле
«Ленински орук» со-
бо чыдаан сентябрь
үчүгөн № 115, 116, 117
е парала үнүлүргөн,
каш икелеткелерин ө-
көтүрүп, келеткелерин р-
солуунга, курттакчылы-
лерге, бузуурга албан о-
низияларынга коллекти-
ринге ажилчы чоннары
бөк киржилгезия сессия

Сессияга чугаалашкан айтырыгнын талазы-биле кижилер санал берген. Алуаштыр санал бээр дээн ээлдиг депутаттар болгаш

Шяк мөөн алгаш көөр
жылдыз жазылып сессиялар
жылдыз рабобларын сессия
ларынга кызылдары күз
чиг, Ынчангаш масса
Советтерин ажилчыге
туулар, олар-биле Советтер
харылазды быгыг дээрзин
тодаргач черезин.

Сессиянын гугаалашкан
тырмаларын талазы-биле
Луп эрткилээн хуралда
ажылчы чоннарин болгус
сессияга санал берген депут
тарин база активеринин и
жылдыз сивалдарын и
жарымшарт туура кюрд
кемчелерин коошкан
институттерин кызыл аттар

Н. ДАЖИНМАЙ,
«Шынның» корр.

Бөгүн-Башкының хуну ЧОРУУ ЧОГУЗУН

Каа-Хем уну шына-ла чараш ийи, ыланга чүсү бойду-турмуш кичкин сест-тырып, чыдаа бээр. Адам-сырада өң-биле кластаныккан арга-арыг хем унуу дургаар шөйлүп чоруткан. Хемин агим ам оожум, харын чактыг чай болган сунуу ындазында терени кончут. Хем эринге келгеш, каан үнде көрүп ораырга, суг дык арыг көстүр. Долгандыр иржым-на чүве. Чүгдө бой-дуступ бодуна амырал кездө бичи-даа соккан дивес. Лагбыр Узуновна ол хун база арыгже салгыткан, үш-ку классыларын бойду-биле таныштырып чораан. Ындыг эскурыялар удаа-дарым бол-гулар. Бичи уруглар арыг агарга чоруп, ойнап халгэ-ринге сонуургалдылар. Ол-бо маппажып, ыймактажып ойналар. Эки ичээр болза, оларын эскеринчел кончут. Бойду-биле танышылга чүгдө ычмаар дооступ калбас. Бичилер база озагай угалыгым, чүвени кымаан арык сактып алыр, сепкилге таарышкан таварылган каймак-даа ут-пастар. Ычанга-даа ындаг боор. Уругларын башкымы тэрэн Каа-Хемини эринге бо-ла эккээр. Долгандыр турар бойду амыралдык хайгаар-ларлар. Уругларын сонуур-гаас-ла чүвени чок, башкымы оларын үнүштер, чектер-биле таныштырып, хем, суг дугайы билигир кылдыр чугаалар. Уе-шакын эргелдизин аайы-биле бойду-да эскерилгелерин бичи улуска айтп бээр.

Лагбыр Узуновна Өлет бо-ч Каа-Хем үнүгэ турттыг-теп, аяла ойнап эскен. Адыз Ензак Узун Бүрөн-Бай-Хаакка колхоз даргалан ыг болган. Ада-нези каймак-даа амы-гыр кежэ, ажы-түлү база-ла мук-бүдүштүп кичилер бол-зун дээш кымып чоразанар. Олары өгбелерини сепкил-лери турганарын уругларын ымы үлүч болуп Лагбыр баш-кы чугаалап олар.

Башкы кичи дугайында бичилер «Чүг башкы бол-гай силер» деп чачычкан бир айткынын Лагбыр Узу-новнада база айтырбас аргам чок болган. Олчу дооскан соопла удавай-на бодуну салым-чолун школа-биле хол-баштыра берген кичи болду.

Дооспаан дээш эртемниг, эгизинде Суг-Хөл школазына тыва дыл башкылар турган. Оон улаштыр төрөн суруу Бүрөн-Бай-Хаакка кээп, эге кластарга башкылар ажил-дай берген. Чантанчг чараш, озагай аажы-түлү бичи уруглар-биле ажилдап чорут-пунга башкы харын сепкил-лери башкы мергезинге боду-ла хандыкчылыглар-ныч бирээни кичи болду.

Башкы ажилыга хандык-чып, сонуургай берген дугай-ында Лагбыр Узуновнаны харызын ам-на чугаалап кө-рейи. Кызылди № 2 школа-зынча ону класты дооскан. Ычан ол школага Тыванын А. М. Белек-Баир, А. А. Фед-ченко, З. Д. Сапогова ыкшап ат-сугагай башкылары база Т. Ф. Ламз, Л. Б. Ондар, З. М. Стасевская ыкшап хоочуннар ажилдап турганы ачы-салдарыг болганын оам сактып орд. Башкыларынга ымакыл оларын ажилыга сонуургалды оттуруп, мерге-жил шилип алырыга садалар-дыг башкыларын холууга тура школан ол доозуп үн-ген. Устүндө башкыларын бирээни ам чок, эскелери пен-сийлай берген-даа болза, Ли-дия Бирелевна Ондар ол-даа школага ам-даа ажилда-шып, бууныг төрөн улам-чылап чорут. Зол Михайлов-наны база кончут эки билер мен. Өөреникчилер-биле сеп-кил-хөмүнү-даа чугаалжыр, бот-тыныгыр урун чүд да-мычтыр уругларын сонуур-галдыр оттуруп, кичилер таалам-биле дуржулгазы үлүг. Башкынын ажилына үнелел оон өөреникчилерин мээр-бүдүштү, төлөтүг ажил-хе-рээ болуп турган. Лагбыр Узуновна бодунун башкыла-рын арын кыматтай чорут-пун, харын оларын бууныг ижин салган алган, чонуга макталдыг кичилерин бирээ-ни апарган.

Амыралдык чартык түс чымын балкы чуртпак эркен, оон чэрбэ сес чымын башкы ажилыга бараалгаткан.

Ажы-биле чугаалжыр, ол ажилды эи берге чактыгы-га — биче комплектиг кластар-биле он чеди чыл ажилдаан. Харын бо Сарыг-Сентин № 2 школазына эр-тирген он чымында долу со-ставтыг эге кластар-биле ажилдап турар. Уругларын билин ханалаар, өөрелге-ге сонуургалдыг болдулар дээш чүгүлдүг ажилдаары-ныч чугаалам башкы чуга-алап чорут. Эге клакка келген агы-агы билгит, чачыл-дарыг бичи кичилерин кол-лектив кылдыр айлал-баш-таары күштү, мергезинде негээр.

Устүндө чугаага холбаштыр бо башкынын ажилы солу. Сөлүг элзэн каш чылдарда Сарыг-Сеп школазынга ажил-дай берген, бодун өскүс азы чартык өскүстөр-биле бо-ла тааржып, оларын өөрелди кичилер дээш бүгү кужуи салып, бергелери ажил эр-тип-даа турар.

Өскүстөргө, чөргө ычаш берге өгбелерини уругла-рыг аргы чымчак сепкил херек-деп, башкы чугаа-зын эгелди. «Хөкүйлерин» деп

аас-биле кээргезишкн орунуга, бүгү ажил-херек-биле бичи уруглар коллективин дамыш-тыр кичинегейт, доктаамал ажил херек. Оларын чачыс-сыратпазы, өскө өөрү-биле ка-ды бир деге хамаарылга оларга чугула. Кола-ла чүд-ла класты өөреникчилерин бо-дунун шычы дузалакчыларын кылды алдыр. Өскөзи ажы-бас, Чайгаар-ла чоруп баар.

Сарыг-Сентин № 2 школа-зы бо районда интернаттыг кал-гыс школа, ында үш чүс ажыг уруг өөренип, чуртпак турар. Лагбыр Узуновна Өлет бодунун-даа өөреникчилерин аайы-биле интернатка док-таамал баар. Интернатта ажил-херекти чогуучалыг тур-гуканында класс башкыла-рын ажилы база чинк, чо-гуучалыг болуп турар. Са-рыг-Сентин бо школазын интернатка чуртпак турар-лар бот-башкартыныгыга эки чачыгып, кичинегейттиг тур-рар. Бот-тускайлап болууга өөреникчиге өөрелдиз-даа, нинти чурумга-даа чинк бо-лур.

Башкылар мергезил шилип алган болганда, ажы-чору-

дугайы үзүндө каян-даа, кая-даа таваржы бээр бер-гелерден шүттүсүп, аартык-сынар болза, башкылар ажил-даары берге деп доктама кым-даа каттыжар боор. Сеп-кил-чүрзүндө хан бердин-ген, оожургал чок, кезээде чаа чүдлерин дилеп тып чорутур кичилер бо чымчактыг, нарын ажилды девиш шидар боор-дур. Л. У. Өлет-индыг-ларын бирээни. Эге кла-старда башкыларын, рес-публиканын бир эки ажилдыг школаларын, бирээниг партия организациязын ажилы удурутчул. «Билиг-инитиеленин» эге органи-зациянын, улусчу контро-л болуучу ажилы башкарып турар.

Шынап-ла, каймак-даа хар-ымсалгалыг хулалгелер. Хоочун коммунист алаа дээс-кан ажил-херектерин кайы-зын-даа кончут эки күсүндө турарын школа директору С. М. Достай-даа, кады ажил-дай турар орус, тыва эске-даа эш-өөрү чугаалап тура-лар. Клак-даа башкымы, школага ажилдап турар кл-

кандыгыл: эки бе, багай бе? Ада-нези арагычы дээш уруг-ларын чектеп, ол-бо школа-ларже безин «сыгап», ботта-рындан-на ырадыр бодар чамдык таварылгалар башкы-ларда ам-даа бар болдуруйи. Лагбыр Өлет ыкшап бодуну өөреникчилеринге кичинегей-лиг, сактып човангыр башкылар ындагы эвес, ада-нези чок өс-күстөр-биле безин эки ажил-даары оларга берге эвес.

Бодуну өөреникчилерин дугайын чугаалай бергенде, башкы чөргө салдыкпас. Оларын аразында малчынар, тараажылар, башкылар, туду-жулар, эччилер дээш кым-нарын чок дээр. Башкызынга өөрүшкүзүн илередип, эртем-билгеже орутку ажитканы дээш олары «четтирдиле» дичилер. Шагда эге кла-старга өөренип турган башкы-зындан сылдыстарыг дээр дугайын сонуургал-биле айты-рып турган. Аянады Адым-оол ам улуг кичи болуп Эртем-билитиң чепил алы-шаан, комсомол ажилдакчыны апарган. Сарыг-Сентин № 2 школазын устүкү клазынга өөренип тура, баштайгы баш-кынын дугайын бодуну чог-гаадымыг чоргал-биле бичи-жип турган. Бичи кичиниң фантазиязынын эгизин, оон билигже чүгүлдү башкымы от-турган болбайн аан. Башкы-ның ажилында эки үнелел ол-дур. Төрөн чөргөн бой-дузунга хандыкшылаан, төр-өөн булуңуна ымакылдан кичиниң бодуңу хевиретти-нер.

Сарыг-Сентин Салчак Тока аттыг № 2 школазын эге клак башкымы, улус чыр-дыкчынын тергенин Л. У. Өлет профессионал байырла-ла. Башкынын хуну школа ре-формазынын ийги чымын со-нуургалдыг чедикшигит шивиртээр дээш бичыг ту-ра-сорукуг уткуп турар. Анык-өскени өөрелди-ки-зидерин херэгине моон со-гар-даа ажил-херезин бугу-гир, чоруту чогутур болуун, башкы.

Б. ДИРЧИН.

ЧУРУКТА: улус өөрелдиз-иниң тергени Л. У. Өлеттин өөреникчилер-биле кады ту-рары.

О. ОХЕМЧИКТИН фотола-ры.

Кыска медээлер

КЫСТАГАЛАШКЫНГА

БЕЛЕТКЕЛ

«Алда-Маадыр» совхоз-тун Бора-Тайга салбыры-да Мачак-оол Хертек бри-гадирээ Чечетигин хойжулары кыстага-ла-кыстага белекесид чорутуп турар.

Малчынар боттарынын ку-жү-биле 300 тонна ситен бе-летээр паныг турган, 318 тоннамы белекел алган. Ол дөргө — улуг маадыл. Кыстагаларын чедир кыл-дымаан чамдык септелгени-де Владимир Монгуш удурут-кан 6 кичи состаныг эвөө ажилдап турар. Олар Чагла-Дашта хойжу Делгер-оол Са-рыгларын кыстаанда үш чүс ажыг хой кирер калжа-зынын септелгени дооскан-нар. Ам-даа үш кыстагалын септелгени чорударар.

ОРУКТАРЫ АШТААН

Ол-да ажил-агынын Бора-Тайга салбырынын Актан, Чечетигин, Халчүктүгүн аргыжыга оруктарын үр, чачыкын үргөдөп калккан турган. Ол оруктары катал аштарын совхозтун дирек-тизис организациястаан. Мур-накы механизаторлар Теве-роол, Овоя Монгуштар, Маа-дыр Ормак олар үрелген керлерин булдоочулар-биле дескелеп, кышкылар жол-дүштүк хал-кыштарын кыял-бээр үстүрүп, аштар аргылаанар. Ычанга-аш Ак-тын, Халчүктүгүн, Чечетигин оруктары ажиткыган, ам ынар машина-техника чо-руп турар. Малчынар-биле аргыжыга шудуван.

Б. ОНДАР.

Суг-Хөл район.

ЧАА МАГАЗИН

АЖЫТТЫНГАН

«Суг-Хөл» районда хө-редегилер кичилели дегем чаа магазини чоокта чаа ачтыкан.

Алаа ийик-хеп аймаа, култура, галитеря бараан-нарын салдылар. Оон аны-да хлеб салын база тургу-рар. Ындыг хой салбырлар-ыг улуг магазини ажил-ла кичинегине суг-хөлчү-лер өөрү, туудукаларга өөрү чегиттерин илереп тур-рарар. Ол объектин Келди Аюупович удуруткан ту-дугжу бригада тулуп, ажит-лакта кирген. Олар райпо-ну гарамжы база алдып чартканын. Туудукалар чаа контора туудун удаас доозар деп турар. Мурнакы туудукалар ында хлеб аюу-дуну туудун келер чымын тууду доозар дугайында ду-гуржулга-көргөни райпо-биле чарганын.

О. БОРАШ.

КУШАЖЫЛДЫ

ХООЧУНУ

Калдар Сегбеевич Хер-тек бичинизинден-не кезде-ге чуртпак, мал-маган ка-ларын өскөн.

Эр болуп келгеш, ал-дын уругтайын ажилдап чо-раан. Шуйга колхоз тургу-суун турда тууду ажил-дай киргеш, совхоз тургу-суну же чедир ол-ла ажилы-га ажилдап келген. Амгы «Мурнакы» совхозтун төвү Шуй суурда оон тууду кы-лыпкан бажыны чок дээс-хөөрөм болбас.

Сөлүг чылдарда мал ажи-лыгич кирген. Ол ам «Мур-накы» совхозтун төртүр кар-сылын кадарып, наам-хары улгата-даа, оонашкан ажи-лык ак сепкилди күтүскөн турар. Оон чылда Чараш-Даштын дегем тайгалары-да. Чазы, курун Шуй ишти-ни Дустуг-Хемге хонар. Хоочу, Ол объектин кончу, чуртпак чоруту чөргө сар-кы мадыг, боду орам болуп турар.

Калдар Сегбеевич Хертек чылдын чычы өкүлүгү-лери чедип ал, төртүр 100 сарыктан 80-ден өрү былаан-ны камгалат өстүрүп келген. Х. КУШАКШ-ООЛ.

БӨДҮҮН ИШЧИ

«Нарын» совхозтун кон-торазына хуну-не ужу-ражы боорун, наам-хары улгды берге хөрөөни кичи бар.

Ол бола совхоз контора-зын чарыгалчы (курер) Дежит Сарыг-оол-дур. Бөдүүн ишчи бо угбайын күш-ажыл дептерин сонуурган көргө мен. Ол 1961 чылдан бээр баштай холкоотун, а оон соода бугине чедир совхоз-тун конторазында аштакы бооп ажилдап турарын айткан. Оон ымак дегемдел чок. Хар-наам улгалды пенсиялай берсе-да, ам-даа ол ажилы-нда хөвөр ажилдашынан.

Оон ажилдап турар чөри кезеде аргы-сылыг. Оонаш-кан ажилында харымсалга-лымы, ак сепкилди-биле ха-мааржип келген.

Дежит угбай чарыгалчы ажил-херөөн эки кылмыр-да алгыда суурда илдекей-лит хөй-нигитчилеринг бирээ-ни. Дежит Сарыг-оол — На-рын суурда хөрөөчкөн чөвүленин кичигуну, үе-гериг улусчу дружиник.

Д. ЧЫРАЛ-ООЛ.

Эрэн район.

БАДЫТКАВЫШААН

Өскөн-төрөн чөргө, чо-нуу аразында чуртпак, олар-нын ажы-түлү школага хөй чылдырда өөрелди башкыла-ры дээргө бууныг херек. Минчеймаа Кара-ооловна Дирчин 1959 чылдан бээр-де Мөрен ортумак школазында башкылар турар. Красноар-мын башкы институтун дооскан.

Чачыс школага 26 чыл иштинде чөргө өөреникчин Минчеймаа Кара-ооловна ө-рөткөн деп болаар силер? «Мөрен» совхозтун амыг чөдө хөй-хөй малчынары, механиз-аторлар болган ажил-агынын ыны-бүрү адырла-рында ажилдап чорутулар — оон өөреникчилер. Минчеймаа Кара-ооловна баштай башкы-лап келерде, өөреникчилер оон бодундан улуг кичилер-ниң уруглары турган, каш чыл эртенде, бодунун чажыттары — үе-герелериниң уругларын башкылар турган. Амгы үеде бодунун баштайгы өөреникчи-лери турганарын чурталарын өөрелди турар болу берген.

Өөреникчилерге бичыг билиг бээр дээш башкы кы-зымак ажилдап келген. Чү-нүп-даа мурунда башкы бо-дуну эртем-билин бедилер дээш, хөй номчутууну, ра-йонга болган республика баш-кыларын семинар өөрелдиз-гелеринге доктаамал киржир. Районга болган школага ме-тодика каттыжымшыкчынарыга илдекейлиг киржип, дуржу-галыктардан өөренип, анык башкыларга бодуну арга-дуржулгазын дамыдып кел-ген.

Башкы чон ортузунга хөй-нигитин ажилыга илдекей-лиг киржип турар. Коммунист башкы Мөрен ортумак шко-лазында партия организация-зынын секретари. Школазын өөрелдиз болган кичинегей-ге ажилын бедик денелге тургузары пионер болган комсомол ажилдарында улуг хамааржыр. Ычанга-аш партия организациязы пионер болган комсомолдун ажилын хун бү-рү удуруп, бичыг харылзаа-лыг ажилдап турар.

Тыва АССР-нин школазын ыларын башкымы деп хундулуг атты Минчеймаа Кара-ооловна бодунун кызы-мак ажилы-биле бадыткап чорутур.

А. ТАВА.

ХҮНДҮТКЕЛ-БИЛЕ

Эртем-билигге, бедик культуруга өөрелди каан эр-гем башкынын чүрөниң ханымзында хундүткел-биле сактып болаайн чорутур кичи кайда боор! Кайы-даа школага чөдө берген өөреникчи уруглардан ачты-рарга, олар чугаалам хамыктыг мурунда «мзон эл амык башкымы» деп сөстөр-биле эгелзеш, хундүтүг башкымын адын шуут дорт адаар болгай.

Ычанга-аш бо удаада бичиң чугааыс Чаа Шаган-Арыг хоорайнын ортумак школа-зын тыва дыл болган ли-тература башкымы Лидия Ло-даевна Дамбаин дугайында болур.

Л. Дамба Кызылда күрү-ненин педагогика институтун дооскан. Оон школага башкы-лат ажилдап келген чылда-ры ам 28 чыл алып турар. Көрбөс силер бе? Мынча чылдар дургузунда Лидия Ло-даевна уруг-дарыгын тыва дылдык база литературанын эртем-билигине өөрелди чо-руут-дур.

Улусчу башкынын эртем-билин, мергезили бөгүн шымырак. Ол республиканын улуг арга-дуржулгазыг, шымырак дөн башкыларын бичирээ. Ычанга-аш ол ажил-дай турар башкылар кол-лективинде хундүткелди кичи-лерин бичирээ.

Ол бөгүгү байлак арга-дуржулгазын дораан-на чедип албаан. Башкы ажилыга оон чаа-ла баштайгы башкы-нарын кылып чоранып бичи чыла база турган. Педагогика институтун шымырак билиг-лиг дооскан-даа болза,

меп кылганы тыва дыл бол-ган литература кабинет-деп. Ону амыг үеини ител-деди-биле шиме тургускан. Ында дыл, литература эрте-мине хамаарышкан ыны-бү-рү көргүдү материалдары бар. Тыва дыл ортемелдерини, тыва чогаалчыларын чуруттары аскаан тускай бу-луң база солу.

Лидия Лодевананын үнү, сөс-домаа беин бугурадал болган тода, билимгир бо-лун тур. Оон чугаалам каржы, ширини-даа болбаан. Ычанга-аш ол өөреникчилерге солу

болган тааламчыг болуп тур-ган.

Башкы өөреникчилерге «Сөс каттыжымшыкчынары» деп чаа теманы тайылбырлап турган. Кичээл беседа хевир-би-ле эртен. Ычанга-аш өөреникчилер боттары беин чаа теманы өөреникчиге илдекей-лиг киржин, башкынын саг-лан айткыларына харым-лап-даа турганын.

Башкынын тайылбыр база чынык буртуг амырал-биле ханы, холбашы. Ычанга-аш чаа тема уругларга билин-гир база солу болган.

Лидия Лодеванна кандыг башкы? Уругчу аргы-сил-лиг, шевегин кеттигин ал-ган чоруту, шилдег чинге сыныг, оожум чугаалаг, каттырмаал каап чорутур бөдүүн башкы. Оон башкылар чоран өөреникчилер-даа, амы-даа өөреникчилер чүг-дө иччар билер. Ол хире са-гыш-човангыр башкынынга кым ымак эвес боор! Лидия Лодевананын чүс-чүс өөреник-чилер: «Ымак башкы!» — деп хундүткел-биле чугаалап чорутур. Ол дөргө башкыга улуг аас-кежиге-дир!

Х. ОЯДАН-ООЛ.

ЧУРУКТА: башкы Л. Дам-ба ажил үзүндө.

ЧОРГААРЛАНЫП ЧОРУУРЛАР

Оон баштайгы ажил-ишчи башкы 13 харымды-ла аялынын изчалыктып турган Горькийин автомобиль заводунга эгелзеш. Фашист Германияны СССР-ниң тил-ленинин соода ол шагда тур кузеп чоран кузелин чедип алыры-биле Горькийин башкы утлушенин өөренип кирип алган. Кадыг ышке да-дыгып, чачыга берген кыска анаа өөренип чинк болган. Училишин дооскан соода, тывага ажилдаары-биле ону чоруткан. Тамара Кузнецова Барыш-Хемчик районук Шекспер школазынга башкы-лай берген. Олаа школага ажилдап турган анык башкы оол Степан Кужугет-биле бот-боттарыга дузалажып, сүмел-лежип ажилдап тура, наам-рамы болжып, сөс чок-ла болжып билир апарган. Оон бээр 33 чыл эртен. Та-мара Сергеевна биле Степан Белекович Кужугеттерин на-мыралдыг өгбүлени ам Кы-зыл-Макалык суурда ажил-дай, чуртпак турар. Ажы-

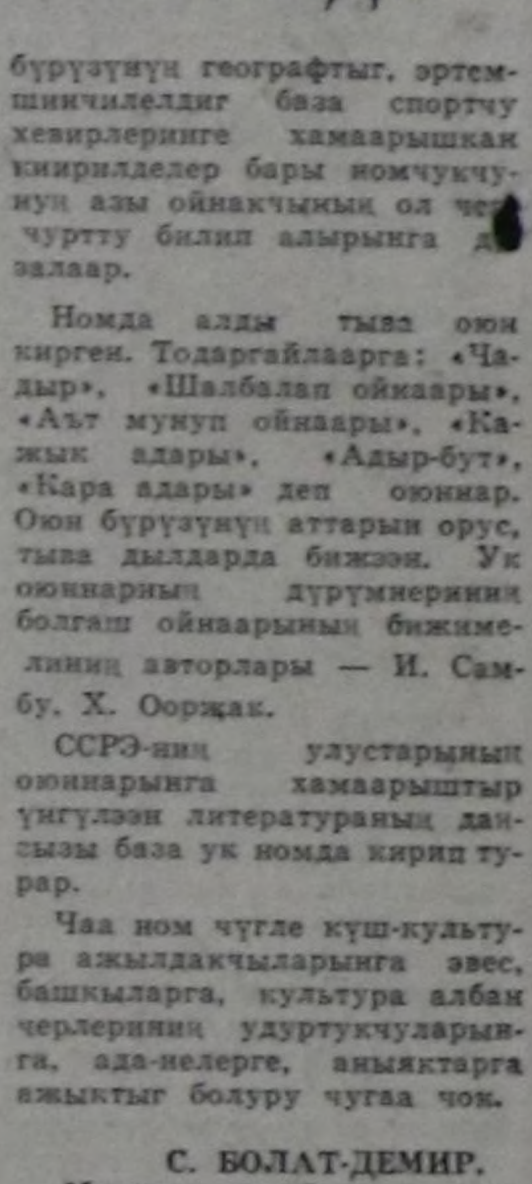
нык кызымак, төлөтүг аажы-чачы-биле олар чо-нууа хундүткелни каалап алган-нар. Тамара Сергеевнанын күш-ажыл дептеринде ий-ле дегемдел бар: Шекспер шко-лазынга 11 чыл, Кызыл-Мажа-лык школазынга 22 чыл ажилдаан. Т. С. Кужугет, В. И. Ленинни 100 харла-зын таварыштыр Юбилей ме-далы-биле шаңнаткан. Оон хөрөөнде «Күш-ажылы хө-чү» деп медал база чайнап чорутур. А Степан Белекович — Улус өөрелдизинин терги-ни. Күш-ажылы Кызыл Тук орденниң элдекейи, РСФСР-иниң школарынин алдарыг башкымы. Бо аас-сепкил башкыларын уруг-дарын база эртем-билиг ийикке» бол-малыг дээр. 30 ажит чылдарын иш-тинде школа доостуруп кел-ген өөреникчилерин аразын-да кандыг мергезилин кичи-лерин чок дээр. Өөреник-чилер башкыларына, а баш-кылары өөреникчилеринге чор-гаарланып чорутулар.

А. ХЕРТЕК.

А. ТАВА.

ЧУРУКТА: педагогика эртемнерин калдылаа, улус чырдыкчылыктын тергени Д. Б. Баранова башкы ин-ститутун бойду-география факультетинин дөрткү курсчу-ларында лекция үзүндө.

...налы, «аромыжыксийн» романстары база кырып туурар. Классикачы кичинекейи угландырганым таварылга эвес. Ол — күтсүдөйчө кайгамчык школа. Келер үдө плачарымда чаа ырлар, концерттер, гастролдар кырып туурар.

Артист кичинекей ажылына оң дыныкчаларына кырып чыгарып эне эргим болгаш үчкөргү эртине болур. Менээ көзүп туурар, дыныкчаларынык хей саным чагаалдар мени өртүп туурар, оларга өөрүп четтиришкениниң эстериң илердиң, эстелиңиңиңиң баралгайм чорүүр мени.

«Советская культура» со-

Малык эсеири кымга-даа херектиг. Кижилерин чар кымга артырып каар энс ыды болуп. Ол истер катмышшыр брук болуп турар— деп, кыш-Херел болалын уламчылап таштап, кыш кижилерин таванга-дарымалары кыш дүрүккө ышкыш музыка дыналыз берген.

Каным-даа нацилар боттары кайы төгүндө дамчып кеткен тускай дууладалып болуп. Туула ысык база маназ боттары кыш дууладалып кылганар. Чоң кыш дууладалып кылганар. Даржакалап дө кээргенч кижик чок мыншак сагымдырган. Оюн чок кижилери долгонган турган болза-даа, ол черде чаксазак артык ышкыш көзүлгөн. Оон турмузгаа чоргаар.

Ол бие хүүхдээр Херселиа бие Алим-Херел чангас кагпо-дээ ужуражи чугаа-лашпаанар. Чугаалажир дээр-дээ чуну чугаалажир боор. Херселиа үргүлч-лэ мгал турган. Алим-Херелиа үүсэ арамилан боду ашел, оле кэрүмэги кишды турган. Ичыл-дээ оон-бие бол-гачоқта-ла калы келген турар, бажимч дугу ак-сары, чиниги кэр карактарлыг, ак арыныг, үзүү чиге зруг—Зильвир Лиаовогана Майян—дээр орусчан немес үзүт башаа калы келген турган, оле кэр каалтар турган. Ичыл оон чүрүчиге база бир аарымч ичигейлэг каалтар бол-ган.

А. АРАПЧОВ.

спортунг талазы-биле эстегей маргаладым. ЧССР-ден дэмчидилгэ.

13.20, 15.00. «Посол Советского Союза», 16.50 «Искрение Ваш» 18.40, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Сезон чудес» 16.30, 18.20, 20.10, «Прияц и нишцы» 12.30, 14.30 шактарда.

«ВОСТОК»: Киносорбик: 10.00, «Искрение Ваш» 11.30, 13.20, 15.10, 17.00, 19.00 шактарда.

«ЕНИСЕЙ» к/б: Киносорбик: 14.00, «Частые по слушанию» 15.20, 17.10 шактарда.

Сугу секундада 7—12 метр.

3-ы дүңе 3 градус чымыг-
 дан 0 градусе соор. Хүндүс
 —13 градус.
 Кызылга дүңе
 —2 градус соор. Хүндүс
 —11 градус чымыг болур.

Солун неделяда 6 катан
 үнөр.

Чагым № 3138.

TC—01333.